

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 381/2016-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. mája 2016 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ] a mal. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených advokátkou Mgr. Miroslavou Ficovou, Advokátska kancelária, Grösslingová 4, Bratislava, vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj porušenia čl. 7 ods. 1, čl. 8 ods. 2 a čl. 9 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkami Okresného súdu Dunajská Streda č. k. 10 P 48/2013-36 z 24. apríla 2014 a sp. zn. 12 P 2/2015 z 25. marca 2015, ako aj opatreniami a zásahmi Okresného súdu Dunajská Streda v konaniach vedených pod sp. zn. 10 P 48/2013 a sp. zn. 12 P 2/2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ] a mal. [REDAKOVANÉ] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. novembra 2015 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“)

a mal. [REDAKOVANÉ] (ďalej len „maloletá“; spolu ďalej len „sťažovateľky“) vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj porušenia čl. 7 ods. 1, čl. 8 ods. 2 a čl. 9 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkami Okresného súdu Dunajská Streda (ďalej len „okresný súd“) č. k. 10 P 48/2013-36 z 24. apríla 2014 a sp. zn. 12 P 2/2015 z 25. marca 2015 (ďalej aj „napadnuté rozsudky“), ako aj opatreniami a zásahmi okresného súdu v konaniach vedených pod sp. zn. 10 P 48/2013 a sp. zn. 12 P 2/2015.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že okresný súd uznesením č. k. 9 PPOm 3/2012-10 z 1. októbra 2012, ktoré nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť 8. januára 2013, vydal predbežné opatrenie, ktorým maloletú dočasne zveril do ústavnej starostlivosti, ktorá sa vykonávala v Rodinnom detskom domove Piešťany-Kocurice. V odôvodnení uznesenia sa výslovne uvádza, že sťažovateľka sa ešte pred pôrodom vyjadrila, že s adopciou maloletej nesúhlasí. V uznesení sa ďalej uvádza, že sťažovateľka následne po pôrode žiadala, aby maloletá bola dočasne umiestnená v ústave, avšak len do času, kým si upraví vlastné pomery, pretože následne požiadala o zverenie maloletej do svojej osobnej starostlivosti. Výkon predbežného opatrenia sa uskutočnil 2. októbra 2012, keď maloletá bola umiestnená do Rodinného detského domova Piešťany-Kocurice. Okresný súd napriek tomu, že sťažovateľka nemohla maloletú v tomto konaní zastupovať, maloletej opatrovníka bezodkladne po 2. októbri 2012 neustanovil.

2.1 Na základe návrhu Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda, odboru sociálnych vecí a rodiny, oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej aj „úrad“) na začatie konania o splnení podmienok osvojiteľnosti a na pozastavenie výkonu rodičovských práv zo 17. apríla 2013 okresný súd 18. apríla 2013 začal konanie o osvojiteľnosti maloletej a o pozastavenie výkonu rodičovských práv sťažovateľky (ďalej len „konanie o osvojiteľnosti“).

2.2 Okresný súd uznesením č. k. 10 P 48/2013-19 z 12. novembra 2013, ktoré nadobudlo právoplatnosť a vykonateľnosť 4. decembra 2013, ustanovil v konaní

o osvojiteľnosti sťažovateľke za opatrovníka mesto Dunajská Streda (ďalej len „opatrovník“) z dôvodu, že sa sťažovateľka zdržiavala na neznámom mieste, keď súdu nebolo známe miesto jej pobytu ani miesto, kde sa zdržiavala, pričom nebola ani vo väzbe, ani vo výkone trestu odňatia slobody. Okresný súd preto sťažovateľke priamo nedoručoval písomnosti ani ju nepredvolával na pojednávanie. Opatrovník tak bol povinný v konaní o osvojiteľnosti chrániť záujmy sťažovateľky.

2.3 Okresný súd uznesením č. k. 10 P 48/2013-24 zo 7. marca 2014 v konaní o osvojiteľnosti ustanovil maloletej za kolízneho opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Dunajskej Strede.

2.4 Okresný súd následne vydal rozsudok č. k. 10 P 48/2013-36 z 24. apríla 2014, ktorým (i) vyslovil osvojiteľnosť maloletej, (ii) pozastavil sťažovateľke výkon všetkých rodičovských práv a výkon rodičovských povinností mimo jej vyživovacej povinnosti a (iii) ustanovil maloletej Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Dunajská Streda za opatrovníka, ktorý bude vykonávať rozsah práv a povinností namiesto sťažovateľky v rozsahu jej pozastavených rodičovských práv a povinností. Ustanovený opatrovník sťažovateľky ani samotná sťažovateľka (keďže o rozsudku nemala vedomosť) sa voči rozsudku neodvolali, rozsudok tak nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť 21. mája 2014.

2.5 Na okresnom súde bolo následne na návrh [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], obaja bytom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „budúci osvojiteľia“), pod sp. zn. 12 P 2/2015 vedené konanie o zverení maloletej do starostlivosti budúcich osvojiteľov (ďalej len „konanie o predosvojiteľskej starostlivosti“). Okresný súd rozsudkom sp. zn. 12 P 2/2015 z 25. marca 2015 maloletú zveril do predosvojiteľskej starostlivosti budúcich osvojiteľov, a to počnúc od právoplatnosti rozsudku. Rozsudok nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť 25. apríla 2015. Okresný súd ďalej vychádzal z toho, že v konaní o predosvojiteľskej starostlivosti sťažovateľka nebola účastníčkou konania, pričom tento záver odvodil z ustanovenia § 181 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“).

2.6 Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu vyjadrila nesúhlas s osvojením maloletej, a to podaním z 2. júna 2015. Okresný súd nesúhlas sťažovateľky

nerešpektoval a sťažovateľke oznámil, že konanie vedené pod sp. zn. 12 P 2/2015 je právoplatne skončené.

2.7 Dňa 23. júla 2015 mal právny zástupca sťažovateľky nahliadnuť do súdnych spisov vedených na okresnom súde pod sp. zn. 10 P 48/2013 a sp. zn. 12 P 2/2015. Právny zástupca sťažovateľky však do uvedených súdnych spisov v tento deň nemohol nahliadnuť, pretože mu okresný súd neudelil súhlas na ich nahliadnutie, o čom ho informoval elektronicky 22. júla 2015. Dňa 23. júla 2015 právny zástupca sťažovateľky zaslal okresnému súdu písomnú žiadosť o nahliadnutie do oboch uvedených spisov. Okresný súd žiadosti nevyhovel a náhradný termín nahliadnutia do spisov nestanovil, pričom toto sťažovateľke oznámil podaním z 11. septembra 2015 doručeným právnenému zástupcovi sťažovateľky 18. septembra 2015. Voči postupu okresného súdu podala sťažovateľka 2. septembra 2015 sťažnosť na postup súdu z 1. septembra 2015, v ktorej namietala prierahy v súvislosti s rozhodovaním o žiadosti o nahliadnutie do spisov a taktiež nezákonnosť postupu okresného súdu pri neumožnení nahliadnuť do súdnych spisov. Dňa 2. októbra 2015 okresný súd umožnil právnenému zástupcovi sťažovateľky nahliadnuť do spisu týkajúceho sa konania o osvojiteľnosti vedeného pod sp. zn. 10 P 48/2013, spis týkajúci sa konania o predosvojiteľskej starostlivosti vedený pod sp. zn. 12 P 2/2015 však opätovne právnenému zástupcovi sťažovateľky sprístupnený nebol a tento stav pretrváva aj ku dňu podania tejto sťažnosti. Dňa 8. októbra 2015 bolo právnenému zástupcovi sťažovateľky doručené podanie okresného súdu z 1. októbra 2015 označené ako „*vybavenie sťažnosti na postup súdu vo veci 10 P 48/2013 a 12 P 2/2015*“. Vo vybavení sťažnosti predsedníčka okresného súdu skonštatovala, že spis zn. 10 P 48/2013 bol súčasťou spisu zn. 12 P 2/2015, a preto nebolo možné do neho nahliadnuť. Tento spis bol vylúčený zo spisu zn. 12 P 2/2015 až 30. septembra 2015, kedy bol súdom stanovený a právnenému zástupcovi sťažovateľky oznámený termín možného nahliadnutia, keďže sťažovateľka bola účastníčkou len tohto konania. Predsedníčka okresného súdu v závere vybavenia sťažnosti uviedla, že žiadosť sťažovateľky bola vybavená s dlhším časovým odstupom, a preto sťažnosť považovala za dôvodnú z dôvodu zbytočných prierahov, za čo sa sťažovateľke ospravedlnila. Okresný súd neumožnil sťažovateľke prostredníctvom jej právneho zástupcu nahliadnuť do spisu vedeného pod sp. zn. 12 P 2/2015.

3. Sťažovateľky vo svojej sťažnosti uviedli: „Okresný súd Dunajská Streda... napriek tomu, že sťažovateľka nemohla maloletú v tomto konaní zastupovať, maloletej opatrovníka v rozpore s § 75a ods. 2 občianskeho súdneho poriadku bezodkladne po dni 2.10.2012 neustanovil. Podľa sťažovateľke dostupných informácií sa tak stalo až v konaní o osvojiteľnosti vedenom na Okresnom súde Dunajská streda pod sp. zn. 10P/48/2013 na základe uznesenia č. k. 10P/48/2013-24 zo dňa 7.3.2014. Okresný súd Dunajská Streda takýmto nezákonným postupom v dostatočnej miere nezabezpečil ochranu práv a právom chránených najlepších záujmov maloletej, čím porušil jej právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako aj právo podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a čl. 8 ods. 1 ods. 2 dohovoru a práva podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 dohovoru o právach dieťaťa. ...

Okresný súd Dunajská Streda pri svojom rozhodovaní v konaní o osvojiteľnosti aplikoval nesprávnu právnu normu § 102 ods. 1 písm. b) zákona o rodine, čím nesprávne rozhodol, že v ďalšom konaní (o zverení maloletej do predosvojiteľskej starostlivosti a o osvojení) nie je potrebné skúmať kvalifikovaný súhlas sťažovateľky. Okresný súd Dunajská Streda tak konal v rozpore so zákonom o rodine a čl. 144 ods. 1 ústavy, čím sťažovateľke porušil právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako aj práva podľa čl. 41 ods. 1 a ods. 4 ústavy a čl. 8 ods. 1, ods. 2 dohovoru a práva podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 dohovoru o právach dieťaťa. ...

Sťažovateľka v konaní o osvojiteľnosti nemohla maloletú ako jej biologická matka a zákonná zástupkyňa zastupovať, pretože v zmysle zákona platí, že rodičia nemôžu zastupovať svoje maloleté deti v súdnych konaniach, v ktorých súd upravuje výkon rodičovských práv a povinností, t.j. rozhoduje napr. o osvojení, o osvojiteľnosti a pod. Okresný súd Dunajská Streda tak uznesením č. k. 10P/48/2013-24 zo dňa 7.3.2014 v konaní o osvojiteľnosti ustanovil maloletej za kolízneho opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v Dunajskej Strede, Okresný súd Dunajská Streda však mal maloletej ustanoviť kolízneho opatrovníka ihneď po začatí konania potom, ako preskúmal podmienky konania, a to predovšetkým miestnej príslušnosti. Ako už bolo uvedené..., Okresný súd Dunajská Streda začal konanie o osvojiteľnosti dňa 18.4.2013, pritom však maloletej ustanovil

kolízneho opatrovníka až dňa 7.3.2014, teda až po uplynutí takmer jedného roka od začiatku tohto konania. Okresný súd Dunajská Streda takýmto nezákonným postupom v dostatočnej miere nezabezpečil ochranu práv a právom chránených najlepších záujmov maloletej, čím maloletej a sťažovateľke porušil právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako aj práva podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a čl. 3 ods. 1, ods. 2 dohovoru a práva podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 dohovoru o právach dieťaťa.

Dňa 17.3.2014 Rodinný detský domov Piešťany-Kocurice na výzvu Okresného súdu Dunajská Streda podal správu o maloletej ako aj o návštevách sťažovateľky... Zo správy plynie, že sťažovateľka sa o maloletú pravidelne informovala telefonicky, a to v nasledovné dni: 6.10.2012, 8.10.2012, 31.10.2012, 5.11.2012, 23.11.2012, 27.11.2012, 3.12.2012, 8.1.2013, 30.4.2013, 20.5.2013, 26.6.2013, 10.7.2013, 15.7.2013, 24.7.2013, 9.8.2013, 30.8.2013, 4.9.2013 a 2.10.2013, pričom sa opakovane zaujímala o maloletú, najmä ako sa jej darí, ako sa má a čo má nového, taktiež si dohadovala možné termíny osobných návštev. Sťažovateľka sa osobne s maloletou stretla v dňoch 23.4.2013, 21.5.2013, 28.5.2013, 5.6.2013, 7.6.2013, 12.6.2013, 26.6.2013, 17.7.2013, 31.7.2013, 14.8.2013 a 30.8.2013. Podľa správy posledným kontaktom sťažovateľky s maloletou bol telefonát dňa 4.9.2013 a 2.10.2013, kedy poslala SMS. ...

Okresný súd Dunajská Streda tak v konaní o osvojiteľnosti rozhodoval na základe nepravdivých skutočností a súčasne nesprávne aplikoval právnu normu § 102 ods. 1 písm. b) zákona o rodine, čím nesprávne rozhodol, že v ďalšom konaní (o zverení maloletej do predosvojiteľskej starostlivosti a o osvojení) nie je potrebné skúmať kvalifikovaný súhlas sťažovateľky. Okresný súd Dunajská Streda tak konal v rozpore so zákonom o rodine a čl. 144 ods. 1 ústavy, čím sťažovateľke porušil právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako aj práva podľa čl. 41 ods. 1 a ods. 4 ústavy a čl. 8 ods. 1, ods. 2 dohovoru a práva podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 dohovoru o právach dieťaťa. ...

Ustanovený opatrovník sťažovateľky tým, že sa osobne nezúčastnil pojednávania konanom dňa 24.4.2014 a napriek viacerým procesným, skutkovým aj právnych pochybeniam Okresného súdu Dunajská Streda nepodal voči rozsudku opravný prostriedok, tak v konaní o osvojiteľnosti ponížil svoju povinnosť chrániť záujmy sťažovateľky.

Sťažovateľka má za to, že takýto postup opatrovníka svedčí o celkovej formálnosti jeho konania. Mesto Dunajská Streda ako ustanovený opatrovník sťažovateľky konal v rozpore so zákonom, čím sťažovateľke porušil právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako aj práva podľa čl. 41 ods. 1 a ods. 4 ústavy a čl. 8 ods. 1. ods. 2 dohovoru.

Okresný súd Dunajská Streda rozsudkom... vyslovil osvojitelnosť maloletej, pričom skutočnosť ohľadom potreby kvalifikovaného súhlasu sťažovateľky v ďalšom konaní právne posúdil podľa ustanovenia § 102 ods. 1 písm. b) zákona o rodine. Okresný súd Dunajská Streda mal za to, že súhlas sťažovateľky v konaní nebol potrebný, pretože počas najmenej dvoch mesiacov po narodení dieťaťa sťažovateľka neprejavila o maloletú žiadny záujem, pritom však jej v prejavení záujmu nebránila žiadna závažná prekážka. Takýto postup Okresného súdu Dunajská Streda bol protiprávny. Ustanovenie § 102 ods. 1 písm. b) zákona o rodine je možné aplikovať len, ak rodičia počas najmenej dvoch mesiacov po narodení dieťaťa neprejavia žiadny t.j. ani formálny záujem o dieťa. A contrario, ak rodičia počas najmenej dvoch mesiacov po narodení dieťaťa prejavia akýkoľvek, t.j. aj formálny záujem o dieťa, bez ďalšieho je aplikácia tohto ustanovenia vylúčená. Okresný súd Dunajská Streda mal v konaní o osvojitelnosti k dispozícii správu Rodinného detského domova Piešťany-Kocurice, z ktorej jednoznačne plynie, že sťažovateľka sa počas najmenej dvoch mesiacov po narodení maloletej o maloletú telefonicky zaujímalala v dňoch 6.10.2012, 8.10.2012, 31.10.2012, 5.11.2012, teda v rozhodnom období prejavila minimálne formálny záujem o maloletú. S ohľadom na uvedené aplikácia ustanovenia § 102 ods. 1 písm. b) zákona o rodine bola v konaní o osvojitelnosti vylúčená. Okresný súd Dunajská Streda tak konal v rozpore so zákonom o rodine a čl. 144 ods. 1 ústavy, čím sťažovateľke porušil právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako aj práva podľa čl. 41 ods.1 a ods. 4 ústavy a čl. 8 ods. 1, ods. 2 dohovoru a práva podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 dohovoru o právach dieťaťa. Zároveň je podstatné aj to, že sťažovateľka sa po pôrode maloletej výslovne vyjadrila, že s osvojením maloletej nesúhlasí, pritom Okresný súd Dunajská Streda na túto skutočnosť v konaní o osvojitelnosti neprihliadol.

Okresný súd Dunajská Streda ďalej v konaní o osvojitelnosti ex offio neskúmal, či sťažovateľke v prejavení záujmu o maloletú nebránila závažná prekážka. ... Závažnosť

prekážky brániacej sťažovateľke v osobnej starostlivosti o maloletú tak v konaní o osvojiteľnosti malo byť predmetom dokazovania. Zo súdneho spisu však takýto postup Okresného súdu Dunajská Streda nevyplýva. Okresný súd Dunajská Streda tak v konaní o osvojiteľnosti postupoval v rozpore s Občianskym súdnym poriadkom, čím porušil práva sťažovateľky podľa čl. 41 ods. 1 a ods. 4 ústavy a čl. 8 ods. 1, ods. 2 dohovoru ako aj práva podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 dohovoru o právach dieťaťa.

Konanie o osvojiteľnosti na Okresnom súde Dunajská Streda začalo dňa 18.4.2013 a bolo právoplatne skončené dňa 21.5.2014, teda v rozpore s vyššie citovaným ustanovením § 180a ods. 6 občianskeho súdneho poriadku trvalo dlhšie ako jeden rok. V danom prípade ide v konaní o osvojiteľnosti o ďalšie procesné pochybenie Okresného súdu Dunajská Streda, ktorým došlo aj k porušeniu ... práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. ...

Okresný súd Dunajská streda ďalej vychádzal z toho, že v konaní o predosvojiteľskej starostlivosti sťažovateľka nebola účastníčkou konania, pričom tento záver odvodil z ustanovenia § 181 ods. 3 občianskeho súdneho poriadku. Sťažovateľka však má za to, že v konaní o predosvojiteľskej starostlivosti Okresný súd Dunajská Streda nesprávne zistil okruh účastníkov, keďže s ňou nesprávnou aplikáciou ustanovenia § 181 ods. 3 občianskeho súdneho poriadku nejednal ako s účastníčkou konania. Takýmto konaním Okresný súd Dunajská Streda odňal sťažovateľke možnosť konať pred súdom. Taktiež nesmie zostať opomenuté ani to, že v konaní o osvojiteľnosti Okresný súd Dunajská Streda nepostupoval v súlade so zákonom a preto sťažovateľka považuje rozsudok... za nezákonný a ako taký by mal byť zrušený. Okresný súd Dunajská Streda tak konal v rozpore s občianskym súdnym poriadkom a čl. 144 ods. 1 ústavy, čím sťažovateľke porušil právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako aj práva podľa čl. 41 ods.1 a ods. 4 ústavy a čl. 8 ods. 1 ods. 2 dohovoru a práva podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 dohovoru o právach dieťaťa. Sťažovateľke bolo ďalej porušené aj jej právo vyplývajúce z čl. 9 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa, podľa ktorého v každom procese sa má poskytnúť všetkým zainteresovaným stranám (t.j. aj biologickým rodičom) možnosť zúčastniť sa jednaní a uviesť svoje stanoviská. ...

Ak sa v konaní o osvojiteľnosti preukáže niektorý z dôvodov, kedy súhlas rodiča s osvojením nie je potrebný, záujmy dieťaťa musí chrániť iná osoba. Ide o hmotno-právnu

podmienku osvojenia a zákon pre takého prípady stanoví nutnosť súhlasu opatrovníka. Z rozsudku... plynie, že Okresný súd Dunajská Streda nijak neskúmal, či sťažovateľka súhlasí s predosvojiteľskou starostlivosťou maloletej budúcimi osvojiteľmi. Pritom v zmysle vyššie uvedeného platí, že ak aj mal Okresný súd Dunajská Streda za to, že súhlas sťažovateľky nie je potrebný, mal maloletej za účelom udelenia takéhoto súhlasu ustanoviť opatrovníka a ak maloletá takto ustanoveného opatrovníka už mala, súd si mal vyžiadať jeho súhlas s predosvojiteľskou starostlivosťou. Okresný súd Dunajská Streda v konaní o predosvojiteľskej starostlivosti nielenže nezisťoval, či sťažovateľka súhlasí, ale za týmto účelom ani maloletej neustanovil opatrovníka. ... V konaní o predosvojiteľskej starostlivosti tak neboli v súlade so zákonom chránené práva a právom chránené najlepšie záujmy maloletej ani sťažovateľky. V zmysle § 101 zákona o rodine pritom taktiež platí, že súhlas na predosvojiteľskú starostlivosť dávajú rodičia aj vtedy, ak je dieťa umiestnené v náhradnej starostlivosti, pritom vyjadrený nesúhlas aj čo len jedného z rodičov (alebo opatrovníka) je bez ďalšieho dôvodom na zamietnutie návrhu na predosvojiteľskú starostlivosť. Sťažovateľka už v konaní o osvojiteľnosti opakovane uvádzala, že s osvojením maloletej nesúhlasí. Okresný súd Dunajská Streda tak konal v rozpore so zákonom o rodine, občianskym súdnym poriadkom a čl. 144 ods. 1 ústavy, čím sťažovateľke a maloletej porušil právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako aj práva podľa čl. 41 ods. 1 a ods. 4 ústavy a čl. 8 ods. 1, ods. 2 dohovoru a práva podľa čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 1 dohovoru o právach dieťaťa. ...

Okresný súd Dunajská Streda tým, že neumožnil sťažovateľke prostredníctvom jej právneho zástupcu nahliadnúť do uvedených spisov, porušil jej procesné práva ako účastníka konania vyplývajúce z ustanovenia občianskeho súdneho poriadku, čím došlo k porušeniu práva sťažovateľky na súdnu ochranu a na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru ako aj práva podľa čl. 9 ods. 2 dohovoru o právach dieťaťa. ... Konaním... došlo taktiež porušeniu čl. 9 ods. 2 dohovoru o právach dieťaťa, keďže sťažovateľke ako zainteresovanej strane nebolo umožnené, aby sa zúčastnila konania o predosvojiteľskej starostlivosti a uviedla v ňom svoje stanoviská. Okresný súd Dunajská Streda sťažovateľke neumožnil nahliadnúť do uvedeného súdneho spisu, čo v danom prípade bola pre sťažovateľku jediná možnosť ako sa oboznámiť s priebehom konania o predosvojiteľskej starostlivosti, keďže podľa Okresného súdu Dunajská Streda

sťažovateľka nebola účastníčkou tohto konania a teda v tomto konaní jej nebolo umožnené ani vykonávanie ostatných procesných práv. “

4. Sťažovateľky navrhli vydať tento nález:

„Základné práva sťažovateľky a maloletej na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a na spravodlivé súdne konanie podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd ako aj práva podľa čl. 41 ods. 1 a ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 8 ods. 1, ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ďalej práva podľa čl. 7 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a čl. 9 ods. 1, ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom Okresného súdu Dunajská Streda č. k. 10P/48/2013-36 zo dňa 24.4.2014, rozsudkom Okresného súdu Dunajská Streda sp. zn. 12P/2/2015 zo dňa 25.3.2015, opatreniami a zásahmi Okresného súdu Dunajská Streda a Mesta Dunajská Streda vykonanými voči sťažovateľke a maloletej v konaniach vedených na Okresnom súde Dunajská Streda pod sp. zn. 10P/48/2013 a sp. zn. 12P/2/2015 porušené boli.

Rozsudok Okresného súdu Dunajská Streda č. k. 10P/48/2013-36 zo dňa 24.4.2014 a rozsudok Okresného súdu Dunajská Streda sp. zn. 12P/2/2015 zo dňa 25.3.2015 sa zrušujú a vec sa vracia Okresnému súdu Dunajská Streda na ďalšie konanie.

Okresný súd Dunajská Streda a Mesto Dunajská Streda sú spoločne a nerozdielne povinní zaplatiť sťažovateľke sumu 8.000 € ako primerané finančné zadostučinenie, a to do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Okresný súd Dunajská Streda a Mesto Dunajská Streda sú spoločne a nerozdielne povinní nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume 296,44 € na účet jej právnej zástupkyne..., a to do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu. “

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

III.

6. Bez potreby uvádzania bližších doktrinálnych záverov k označeným ústavným právam sťažovateľiek a rekapitulácie odôvodnenia napadnutých rozsudkov je potrebné konštatovať, že sťažnosť je v časti namietaného porušenia ústavných práv sťažovateľiek napadnutými rozsudkami oneskorená.

6.1 Podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde sťažnosť možno podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu. Táto lehota sa pri opatrení alebo inom zásahu počíta odo dňa, keď sa sťažovateľ mohol o opatrení alebo inom zásahu dozvedieť.

6.2 Rozsudok okresného súdu č. k. 10 P 48/2013-36 z 24. apríla 2014 nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť 21. mája 2014, pričom sťažovateľka bola účastníčkou tohto konania. Rozsudok sp. zn. 12 P 2/2015 z 25. marca 2015 nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť 25. apríla 2015. Okresný súd ustálil, že sťažovateľka nebola účastníčkou konania sp. zn. 12 P 2/2015, avšak o rozsudku sa dozvedela najneskôr 2. júna 2015, kedy prostredníctvom svojho právneho zástupcu vyjadrila svoj nesúhlas s osvojením maloletej,

a to podaním z 2. júna 2015. Sťažnosť bola podaná na poštovú prepravu 18. novembra 2015. Sťažovateľky tak nepodali sťažnosť v lehote predpokladanej § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

7. Čo sa týka namietaného neumožnenia nahliadnuť právnenmu zástupcovi sťažovateľky do spisov sp. zn. 10 P 48/2013 a sp. zn. 12 P 2/2015, ústavný súd uvádza, že v tejto časti je sťažnosť zjavne neopodstatnená.

7.1 Dňa 2. októbra 2015 (t. j. ešte pred podaním sťažnosti ústavnému súdu) okresný súd umožnil právnenmu zástupcovi sťažovateľky nahliadnuť do spisu týkajúceho sa konania o osvojiteľnosti vedeného pod sp. zn. 10 P 48/2013. V tomto prípade je námietka porušenia ústavných práv neumožnením právnenmu zástupcovi nahliadnuť do spisu sp. zn. 10 P 48/2013 zjavne neopodstatnená.

7.2 Spis týkajúci sa konania o predosvojiteľskej starostlivosti vedený pod sp. zn. 12 P 2/2015 však právnenmu zástupcovi sťažovateľky sprístupnený nebol. Ústavný súd konštatuje, že záver správy súdu o tom, že sťažovateľka nebola účastníčkou konania sp. zn. 12 P 2/2015 a vec je právoplatne skončená, a preto jej nie je možné umožniť nahliadnuť do spisu, odráža realitu veci sp. zn. 12 P 2/2015 a nemožno tento postup správy súdu hodnotiť ako ústavne neudržateľný.

7.3 Ako obiter dictum ústavný súd dopĺňa, že samotné neumožnenie nahliadnuť do spisu právnenmu zástupcovi sťažovateľky nedosahuje intenzitu porušenia ústavných práv ani v prípade, že by sťažovateľka bola osobou oprávnenou na nahliadnutie do súdneho spisu (čo ústavný súd nekonštatuje). V takom prípade by išlo o porušenie zákona a nie ústavy, pričom to, či toto porušenie zákona zo strany konajúceho súdu malo vo výsledku dopad na základné právo účastníkov konania (resp. osoby, ktorá žiadala o nahliadnutie do spisu), na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie, by bolo možné posúdiť až pri prieskume meritórneho rozhodnutia vo veci (v prípade sťažovateľiek by išlo napr. o prieskum rozsudku sp. zn. 12 P 2/2015 z 25. marca 2015 v spojení s prípadnými rozhodnutiami o podaných opravných prostriedkoch z dôvodu, že sťažovateľka bola podľa § 90 OSP v spojení s § 181 OSP

a § 102 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) zákona o rodine účastníčkou konania a postupom okresného súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom, keďže okresný súd s ňou ako s účastníčkou nekonal). Aj v tomto prípade by bola námietka porušenia ústavných práv neumožnením právnomu zástupcovi nahliadnuť do spisu sp. zn. 12 P 2/2015 zjavne neopodstatnená.

8. Na záver ústavný súd poukazuje na to, že proti napadnutým rozsudkom bolo možné podať odvolanie, avšak účastníci (o. i. aj opatrovník ustanovený sťažovateľke) týchto konaní toto právo nevyužili. Sťažovateľke bol v konaní sp. zn. 10 P 48/2013 ustanovený opatrovník z dôvodu, že sa nezdržiavala na jednej známej adrese bydliska, nebolo známe jej miesto pobytu a ani miesto, kde sa zdržiava.

8.1 Ústavný súd pripomína zásadu *vigilantibus iura scripta sunt* (bdelým prináležia práva) rozvíjanú v pomeroch moderného právneho štátu, ktorá poníma subjekty právnych vzťahov ako emancipovaných jedincov a entity, ktorí sa musia aktívne pričiniť o to, aby ich práva boli rešpektované a chránené (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. IV.ÚS 1106/08 z 10. marca 2009, bod 22). Táto zásada teda zdôrazňuje aj vlastné pričinenie na ochranu svojich práv vyžadujúc, aby aj sťažovateľ sledoval svoje subjektívne práva a robil také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu, a využil prostriedky, ktoré mu poskytuje zákon, a následne vykonal prípadné potrebné opatrenia, aby nedošlo k porušeniu jeho práv (porov. II. ÚS 213/09, IV. ÚS 57/2011, IV. ÚS 349/2011). O to viac táto zásada platí v prípadoch, kde sťažovateľ je rodičom a zákonným zástupcom maloletých detí, ktorý by mal práva a záujmy dieťaťa chrániť a presadzovať (porov. § 28 ods. 1 a 2 zákona o rodine).

8.2 Vo veci sťažovateľiek ide o citlivú vec prijímania opatrení s cieľom umiestniť maloletú do starostlivosti úradov a následného osvojenia maloletej (k citlivosti tejto otázky porov. Soares de Melo v. Portugalsko, č. 72850/14, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 16. 2. 2016). Ak mohli byť postupom opatrovníka a súdov v konkrétnom súdnom konaní porušené ústavné práva sťažovateľiek, pričom najmä kvôli takémuto postupu tretích

osôb a súdov sťažovateľka nemohla podať proti napadnutým rozsudkom opravný prostriedok, mohol ústavný súd pri včas podanej sťažnosti zo strany sťažovateľiek uvažovať o odpustení nesplnenia podmienky vyčerpania opravných prostriedkov, ktoré ústavnému súdu umožňuje § 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Zákon o ústavnom súde však v žiadnom z jeho ustanovení neumožňuje odpustenie zmeškania dvojmesačnej lehoty na podanie sťažnosti v zmysle § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde (pozri bod 6.2).

8.3 Navyše ako ústavný súd zistil vlastnou činnosťou, vo veci maloletej bol medzičasom vydaný rozsudok okresného súdu sp. zn. 13 P 263/2015 z 23. februára 2016 o osvojení maloletej, pričom toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 29. februára 2016. Ústavný súd nemohol neprihliadať aj na tento novokonštituovaný rodinnoprávny vzťah maloletej a jej osvojiteľov, ktorým boli založené rodinné väzby, ako aj práva a povinnosti osvojiteľov voči maloletej a práva a povinnosti maloletej voči osvojiteľom, do ktorého rodinnoprávneho vzťahu nie je možné za situácie už popísanej zasiahnuť zo strany ústavného súdu ani na základe sťažovateľkou podanej sťažnosti.

8.4 Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2016